

До Спеціалізованої вченої ради
Д 35.725.05
Львівського державного університету
внутрішніх справ
(79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

ВІДГУК

опонента – доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Тітка Івана Андрійовича на дисертацію Федчака Ігоря Андрійовича «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність дослідження теорії та практики застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності зумовлена зростаючою потребою у підвищенні ефективності роботи правоохоронних органів в умовах сучасних викликів безпеці, до яких слід віднести кіберзлочинність, транснаціональну організовану злочинність, корупцію, економічні злочинність тощо. Традиційні реактивні підходи до правоохоронної діяльності, які здебільшого зосереджені на реагуванні на вже скоєні кримінальні правопорушення, виявляються недостатніми для забезпечення належного рівня громадської безпеки та запобігання злочинності. У цьому контексті саме проактивні заходи, що розроблені у вигляді самостійних організаційних моделей та більш локальних їх форм прояву – концепцій, що ґрунтуються на превентивних заходах, аналізі даних та прогнозуванні потенційних загроз, набувають особливого значення.

Вивчення теоретичних засад та практичних аспектів впровадження проактивних моделей правоохоронної діяльності дозволяє розробити нові стратегії і тактики, спрямовані на випередження злочинних дій та мінімізацію їх негативних наслідків для суспільства. Крім того, дослідження цієї теми сприяє формуванню нового розуміння ролі правоохоронних органів у системі забезпечення безпеки, акцентуючи увагу на важливості співпраці з громадськістю, використанні сучасних технологій та аналітичних інструментів для ідентифікації та усунення факторів, що сприяють злочинності.

У контексті діяльності правоохоронних органів, що не застосовують проактивні моделі, спостерігається низка суттєвих недоопрацювань, які перешкоджають ефективному досягненню мети протидії злочинності. Зокрема, превалювання реактивного підходу, призводить до недостатньої уваги до профілактичних заходів та обмеженої здатності випереджати злочинні дії. Крім того, неоптимальне використання ресурсів, відставання від технологічного прогресу та слабка взаємодія з громадськістю суттєво знижують ефективність правоохоронної діяльності.

Львівський державний університет внутрішніх справ		
СВР Д 35.725.05		
Вх. №	1/62	від 28.10. 2024
кількість аркушів		
Осн. док.	11	додат. -

Відсутність гнучкості у реагуванні на нові форми злочинності, орієнтація на кількісні показники розкриття кримінальних правопорушень замість якісних результатів профілактичної діяльності, а також обмежені можливості прогнозування та недостатня міжвідомча координація створюють додаткові перешкоди для ефективного захисту інтересів особи, суспільства і держави. Ці фактори, у поєднанні з недостатньою увагою до соціально-економічних причин злочинності формують комплексну проблему, вирішення якої у значній мірі дозволить реалізувати впровадження проактивних моделей правоохоронної діяльності.

Вивчення дисертації та реферату Федчака Ігоря Андрійовича на тему «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» дає підстави говорити про те, що рецензоване дослідження виконане за актуальною тематикою. Автором здійснено вичерпний аналіз з обраної теми, зроблено достовірні висновки, сформульовано цінні в теоретичному та практичному розумінні узагальнення сформованого зарубіжного досвіду застосування проактивних підходів до протидії злочинності, що становить значний резерв підвищення ефективності та результативності практики діяльності правоохоронних органів з питань упереджувального впливу на стан оперативної обстановки.

Окрім відзначеного, актуальність дисертаційної роботи підтверджує і її зв'язок із **науковими програмами, планами, темами, оскільки виконане дослідження відповідає** тематиці науково-дослідних робіт Львівського державного університету внутрішніх справ: «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930, 2021-2024 р.); «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів Національної поліції» (номер державної реєстрації 0122U001871, 2022-2025 р.). Дослідження підготовлено відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023; Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454). Дисертація відповідає Пріоритетним напрямкам фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначеним у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр., затвердженій постановою загальних зборів Національної академії правових наук від 26 березня 2021 р. № 12-21.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вивчення дисертації Федчака Ігоря Андрійовича на тему «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» у цілому показує, що здобувач керується, враховує та виконує встановлені вимоги та рекомендації, які пред'являються до

виконання дисертаційних досліджень, дотримується методів та прийомів дослідження, пов'язує основні положення роботи з напрацьованими теоретичними та емпіричним матеріалом, поглибленим аналізом практики діяльності правоохоронних органів, а пропозиції зроблені автором мають належний науковий рівень.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, розкривають мету і завдання дослідження. У роботі вичерпно досліджено теоретико-методологічні і науково-практичні положення проактивних моделей та концепцій правоохоронної діяльності.

Автором приділено достатньо уваги дослідженню та висвітленню генези концептуальних та науково-практичних засад проактивної правоохоронної діяльності та стану наукової розробленості концептуальних основ та науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності (підрозділи 1.1., 1.2.). Автор підсумовує, що кожному періоду функціонування правоохоронних органів властиві раціональні підходи, вивчення та запровадження яких у практику діяльності правоохоронних органів України може призвести до якісно нових позитивних змін, що, своєю чергою, буде вважатися нехай і не загальним, проте частковим успіхом на шляху реалізації місії, покладеної на правоохоронні органи України.

Автором досліджено проактивні моделі правоохоронної діяльності спрямовані на місце як генеруючий злочинність чинник: модель здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing); модель здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety); моделі превенції злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури» (Crime Prevention Through Environmental Design) та концепцію «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing) (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.). У даному розділі автор підсумовує, що напрацювання теорії і практики застосування таких проактивних моделей пов'язано із тим, що поширення злочинності у просторі розподілено нерівномірно, і що концентрації злочинності зазвичай проявляються на мікроекономічному рівні. Можна зробити висновок, що ідентифікація таких місць та застосування до них профілактичних заходів може призвести до підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

Також вичерпно автор висвітлив проактивні моделі правоохоронної діяльності спрямовані на вирішення проблем злочинності, а саме: модель правоохоронної діяльності, керованої аналітичною розвідкою (Intelligence-Led Policing, ILP), модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing) та модель підзвітності: CompStat (підрозділи 3.1., 3.2., 3.3.). За результатами проведеного дослідження автор установлює важливий висновок про те, що проблемно-орієнтовані підходи до організації правоохоронної діяльності є найбільш ефективними під час реалізації профілактичних заходів з використанням гласних та негласних можливостей оперативно-розшукової діяльності.

Належним чином автором встановлено теоретичні та практичні засади застосування проактивних підходів правоохоронної діяльності орієнтованих на

особу, яка є джерелом підвищеної кримінальної активності: концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence та концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP) (підрозділи 4.1., 4.2.). Автор дисертації у підсумку констатує, що такі концепції є новітніми підходами до організації проактивної правоохоронної діяльності та становлять суттєвий потенціал для підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на запобігання злочинності та її профілактику на закріплених за підрозділами карного розшуку територіях, дільницях, зонах.

У достій мірі та на належному науковому рівні встановлено зміст проактивних моделей правоохоронної діяльності орієнтованих на громаду, до яких автор відносить модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing) та модель профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)) (5.1., 5.2.). Автор дисертації установив, що такі моделі дозволяють розширювати гласні та негласні зв'язки із представниками громад, напрацьовувати способи запобігання першопричинам кримінальних правопорушень, що є суттєвим резервом підвищення інформаційної взаємодії в інтересах профілактичного впливу на стан оперативної обстановки.

Послідовність вирішення поставлених завдань, формулювання висновків, вироблення пропозицій і рекомендацій в роботі є логічною і структурованою. В процесі теоретичного аналізу автор критично оцінює ефективність застосування проактивних моделей та більш локальних форм їх прояву – концепцій правоохоронної діяльності, їх переваги та недоліки, пропонує авторське бачення вирішення поставлених в роботі завдань.

Інформаційну основу дослідження становлять праці зарубіжних та вітчизняних науковців на тему застосування проактивних підходів до організації правоохоронної діяльності.

Для вирішення поставлених в дисертаційній роботі завдань використано низку загальнонаукових і спеціальних підходів і методів дослідження, зокрема за допомогою діалектичного методу автор дослідив становлення та розвиток теорії та практики застосування проактивних підходів до організації правоохоронної діяльності та окреслив генезу наукової думки про застосування профілактичних підходів до протидії злочинності (розділи 1–5). Герменевтичний метод автором використано для пізнання та інтерпретації текстів монографічних видань, наукових статей, навчальних матеріалів, що уможливило розкриття змісту й узагальнення в роботі концептуальних та практичних положень досліджуваних моделей правоохоронної діяльності (підрозділи 1.1, 1.2). Історико-правовий метод застосовано для визначення періодів реформування нормативно-правової бази, структури, стратегії та тактики проактивного функціонування правоохоронних органів (підрозділ 1.1). Застосування формально логічних методів дало змогу авторові визначити та охарактеризувати концептуальні (теоретичні) положення окремих моделей проактивної правоохоронної діяльності (розділи 2–5); системно-структурний

метод використано для дослідження елементів окремих моделей і концепцій проактивної правоохоронної діяльності та надання характеристики організаційних етапів та практичних аспектів застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності (розділи 2–5). У роботі автором використано догматичний метод для виокремлення ролі кримінального аналізу в реалізації проактивних моделей здійснення правоохоронної діяльності (розділи 2–5). Соціологічний метод використано автором дисертації для з'ясування позицій і думок учених і практиків щодо теорії та власне застосування проактивних підходів для запобігання злочинності (розділи 2–5).

Емпіричним підґрунтям дисертації стали статистичні відомості Офісу Генерального прокурора, результати опитування 160 респондентів, а саме 55 слідчих органів досудового розслідування і 105 працівників оперативних підрозділів Національної поліції Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Вінницької, Чернівецької, Київської, Рівненської, Волинської областей.

В дисертаційній роботі автор досліджує теорію та практику застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності, і у результаті проведеного дослідження автором розроблено Стратегію розвитку проактивної діяльності в Національній поліції України на 2025-2027 роки, яка становить суттєвий інтерес для співробітників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, на які законодавством покладено обов'язки здійснювати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень.

Отже, вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій дає змогу зробити висновок щодо високого рівня їх обґрунтованості та достовірності, а також важливо відзначити відповідність теми дисертації профілю спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації. Усе вищевказане дозволяє констатувати про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Новизна і значення (загальнонаціональне або світове) представлених результатів дослідження. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першою на теренах української правової науки науковою працею, в якій отримано нові наукові висновки щодо теоретичних та прикладних засад здійснення проактивної правоохоронної діяльності. Основними елементами новизни є:

– виокремлено та ґрунтовно досліджено проактивні моделі правоохоронної діяльності з урахуванням їхньої спрямованості на: нейтралізацію окремих проблем злочинності; модифікацію характеристик місця або місцевості, які можуть генерувати кримінальну активність; залучення до

профілактичної правоохоронної діяльності ресурсів громади; на конкретних осіб, які є джерелом підвищеної кримінальної активності;

– вичерпно визначено й охарактеризовано генезис, сутність, та організаційний зміст проактивних моделей правоохоронної діяльності з огляду на: особливості стану, структури та тенденцій злочинності; розуміння векторів діяльності в рамках предмета правоохоронного впливу; стан розвитку інформаційно-аналітичних спроможностей; зміни в системі, функціях і повноваженнях правоохоронних органів; а також наявні знання про особливості здійснення організаційних функцій щодо обмеження поширення злочинності;

– досліджено, систематизовано й узагальнено відомості про ефективність застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності; встановлено, що підбір найбільш відповідної проактивної моделі чи комбінованого застосування залежить від основних детермінуючих злочинних чинників у визначеній територіальній громаді;

– комплексно розкрито роль та призначення кримінального аналізу в реалізації проактивних моделей здійснення правоохоронної діяльності: у більшості моделей має вирішальне значення; сприяє розвитку розуміння причинно-наслідкових зв'язків, наявних у злочинному середовищі; виконує провідну роль щодо налагодження ефективної внутрішньої та зовнішньої (зокрема міжнародної) комунікації;

– удосконалено характеристики стану наукової розробленості питання про теорію та практику застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності через ґрунтовне вивчення наукових напрацювань із таких галузей знань, як оперативно-розшукова діяльність, правоохоронна діяльність, кримінологія, організація праці; дисертаційних і монографічних праць, посібників, методичних рекомендацій, довідково-пізнавальних джерел, періодичних видань;

– удосконалено наукові підходи до загальних засад здійснення проактивного впливу на стан злочинності, що передбачає зміну акцентів щодо зосередження застосування гласних та негласних ресурсів правоохоронних органів на вирішенні конкретних системних ідентифікованих проблем злочинності та ризиків їх виникнення, а не на застосуванні широко визначених узагальнених організаційних і тактичних стратегій діяльності (що у підсумку дозволяє досягати найбільших якісних результатів в оперативно-розшуковій профілактиці злочинності);

– удосконалено характеристики засад здійснення проактивного правоохоронного впливу з метою запобігання поширенню злочинності на місця з особливостями, сприятливими для прийняття рішення та реалізації наміру на вчинення кримінальних правопорушень. Підходи, орієнтовані на такі місця, передбачають застосування гласних та негласних правоохоронних ресурсів на «малих» мікрогеографічних ділянках місцевості з метою усунення чи зміни таких характеристик та формування у порушника переконання про неможливість залишитись невикритим;

– удосконалено розуміння профілактичного потенціалу проактивних моделей, які передбачають залучення до попереджувальної правоохоронної діяльності ресурсів громади для запобігання злочинності та її поширенню. При застосуванні моделей, орієнтованих на потреби і ресурси громад, довіра населення та посилене гласне та негласне співпраця у визначенні та вирішенні проблем злочинності є основою організації профілактичної (проактивної) правоохоронної діяльності;

– удосконалено наукові та практичні підходи до здійснення персоніфікованого оперативно-розшукового профілактичного впливу на конкретних осіб, які є джерелом підвищеної кримінальної активності. За особистісно-орієнтованого підходу емпіричні дані про концентрацію кримінальних правопорушень серед невеликої частини населення (найбільш злочинно-активних осіб) є ключовими при застосуванні проактивних (запобіжних) гласних та негласних правоохоронних заходів;

– дістали подальший розвиток теоретичні та практичні положення про формування спроможності правоохоронних органів застосовувати новітні досягнення у сфері організації через проведення систематичних інтерактивних нарад, використання сучасних можливостей інформаційно-аналітичних технологій (картографування злочинності), знань із упорядкування простору (усунення ознак правопорушень, формування стану простору як такого, що перебуває під охороною);

– дістали подальший розвиток положення про розвиток та посилення довіри між оперативними підрозділами та представниками територіальних громад, взаємодії з громадськими організаціями, надавачами соціальних, освітніх, медичних та інших послуг, приватним сектором, представниками бізнесу, освіти, охорони здоров'я, влади та самоврядування через запровадження підзвітності співробітників правоохоронних органів перед громадянами про пріоритетні напрями роботи та отримані результати у протидії злочинності;

– дістали подальший розвиток рекомендації щодо визначення індикаторів для відстеження позитивних досягнень у запобіганні поширенню злочинності та внеску проактивних моделей у реалізацію правоохоронних завдань: зниження рівня злочинності; підвищення довіри (позитивного сприйняття громадянами стану правопорядку); збільшення кількості залучень до виконання гласних та негласних правоохоронних завдань представників громади і співробітників оперативних та інших підрозділів, задіяних до реалізації проактивних завдань.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають загальнонаціональне значення, адже доведені до рівня конкретних методичних розроблень і прикладних рекомендацій та слугуватимуть науковим підґрунтям для подальших теоретичних, методичних і прикладних досліджень щодо застосування проактивності у діяльності правоохоронних органів України. Зокрема, результати наукового дослідження використовуються у науково-дослідній діяльності – для подальшого опрацювання та вдосконалення концептуальних та науково-практичних основ

проактивної правоохоронної діяльності (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 14.06.2024 р. № 12; акт впровадження Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» від 18.06.2024 р.; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 29.07.2024 р. № 120 – нд).

Отримані результати дослідження використовуються у освітньому процесі – під час викладання дисциплін «Оперативно-розшукова діяльність», «Кримінологія» «Поліцейська діяльність», «Інформаційні технології», «Основи кримінального аналізу», а також підготовки підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів із зазначених дисциплін (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 14.06.2024 р. № 12; акт впровадження Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 05.06.2024 р. № 1/06–2024).

Зміст та висновки дисертації використовують у практичній діяльності – в оперативно-службовій діяльності правоохоронних органів щодо напрацювання напрямів профілактики злочинності (акт впровадження у практичну діяльність оперативного відділу (з дислокацією у місті Львові) Територіального управління Державного бюро розслідувань; акт впровадження Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України).

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у одній одноосібній та одній колективній монографіях, 27 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, у тому числі проіндексованих у наукометричній базі даних Web of Science та SCOPUS, а також тезах наукових повідомлень, доповідей на 17 науково-практичних заходах. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї і положення, які належать дисертанту.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертаційна робота Федчака І.А. на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» відповідає принципам академічної доброчесності. У докторській дисертації та наукових працях, які відображають її результати, опонентом не виявлено академічного плагіату, фабрикацій або фальсифікацій. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Зауваження та/або дискусійні питання стосовно положень дисертації. Позитивно оцінюючи в цілому представлене дослідження, все ж варто відзначити, що воно містить окремі положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту.

1. На сторінці 127 дисертації у підрозділі 2.1. «Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)» автор зазначає, що будь-який аналітичний інструмент, який застосовується до криміногенних та оперативних даних, буде зосереджений на обмеженому, хай навіть і великому наборі змінних даних. У випадку з правоохоронною

діяльністю, що формується на основі прогнозів, змінні залежатимуть від інформації про кримінальну активність, яка регулярно збирається і яка, своєю чергою, залежить від наявних полів для введення у базах даних та системи інформаційно-аналітичного забезпечення того, що саме відомо про цей інцидент. Деякі змінні залишаються поза увагою, оскільки заздалегідь не було відомо, що вони можуть мати значення для здійснення прогнозування. Проте і не всі змінні, які вважаються релевантними, є необхідними для підготовки висновків з наявних даних у формі прогнозів про майбутній можливий розвиток подій. Як наслідок, наявність відповідних змінних прямо впливає на точність прогнозів. На нашу думку, також варто доповнити, що здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів визначальною мірою залежить від точності та надійності аналізованих даних. З огляду на залежність точності прогнозування від достовірності оперативних та криміногенних даних під час реалізації моделі правоохоронної діяльності на основі прогнозів, слід акцентувати увагу на критичній важливості забезпечення якості та релевантності вхідної інформації. Ефективність проактивних моделей також значною мірою визначається повнотою, актуальністю та об'єктивністю даних, що використовуються для аналізу та прогнозування. У цьому контексті особливої уваги потребують питання методології збору даних, їх верифікації та валідації, а також розробки механізмів мінімізації впливу потенційних похибок та упереджень у вихідних даних на кінцеві прогнози. Крім того, важливим аспектом є забезпечення систематичного оновлення баз даних та вдосконалення алгоритмів аналізу з урахуванням динаміки криміногенної ситуації та появи нових форм злочинності. Це дозволить підвищити надійність прогнозів та, відповідно, ефективність проактивних заходів правоохоронних органів. Видається, що такі положення також слід врахувати при висвітленні змісту підрозділу 2.1. «Здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing)».

2. На сторінці 147 дисертації у підрозділі 2.2. Здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS) автор визначає, що модель правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS) містить сім керівних принципів, до яких належать: 1) участь партнерів та зацікавлених сторін; 2) збір даних; 3) аналіз даних; 4) стратегічні операції; 5) обмін інформацією та пропаганда; 6) моніторинг, оцінка та коригування; 7) результати. На сторінці 149 цього ж підрозділу дисертації автор констатує, що реалізація принципу «участь партнерів та зацікавлених сторін» реалізовується через два основні елементи. Перший – визначити та встановити початковий контакт з потенційними партнерами та зацікавленими сторонами. Другий основний елемент – розробити план участі партнерів та зацікавлених сторін. З огляду на значимість даного принципу на реалізацію моделі видається, що зазначені положення носять декларативний характер та потребують деталізації через визначення змістового наповнення визначених етапів.

3. У підрозділі 3.1. дисертації (ст. 240-279) автор висвітлює концептуальні та практичні положення впровадження проактивної моделі

правоохоронної діяльності, керованої аналітичною розвідкою (Intelligence-Led Policing, ILP). Позитивно характеризуючи зміст даного підрозділу слід зазначити, що авторіві доречно було б у змісті роботи визначити наявність потенційних ризиків від запровадження такої моделі для прав людини, які потребують критичного осмислення та їх недопущення. Так, на нашу думку, такими ризиками є можливе порушення права на приватність через інтенсивний збір та аналіз персональних даних; ризик посилення дискримінації та упереджень через використання предиктивних алгоритмів; потенційне порушення презумпції невинуватості шляхом розгляду осіб як потенційних злочинців на основі статистичних прогнозів; загроза зловживання зібраною інформацією або її витоку. В українському контексті, з огляду на недосконалість системи стримувань і противаг у правоохоронній сфері, ці ризики можуть бути особливо значущими.

4. Підрозділ розділ 4.2. дисертації присвячено висвітленню особливостей використання проактивної концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing). На нашу думку, запровадження такої концепції поліцейської діяльності, в українську правоохоронну систему, хоча й має потенціал для підвищення ефективності упереджувального обмеження поширення злочинності, проте стикається з низкою суттєвих викликів та обмежень, які потребують критичного аналізу. Так, існує проблема методологічної готовності української поліції до повноцінного впровадження концепції ЕБР. Ця концепція вимагає високого рівня статистичної грамотності та навичок аналізу даних, які не завжди присутні у достатній мірі серед українських правоохоронців. Крім того, існуюча система збору та обробки даних про злочинність в Україні може не відповідати стандартам, необхідним для проведення якісних досліджень в рамках концепції ЕБР. Також дослідження, проведені в інших країнах, можуть мати обмежену застосовність в українських реаліях через відмінності в соціально-економічних умовах, правовій культурі та структурі злочинності. Крім цього існує ризик надмірної формалізації поліцейської діяльності та нехтування важливістю індивідуального підходу до кожної окремої ситуації. Йдеться про те, що строге дотримання протоколів, розроблених на основі статистичних даних, може призвести до ігнорування унікальних обставин конкретних випадків та зменшення ролі професійного досвіду офіцерів поліції. Нарешті, впровадження концепції ЕБР вимагає значних ресурсів для проведення досліджень, аналізу даних та навчання персоналу. В умовах обмеженого фінансування української поліції це може призвести до перерозподілу ресурсів від інших важливих напрямків роботи. Під час прилюдного захисту авторіві доцільно було б потрактувати висловлені міркування.

5. У контексті імплементації моделі профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень «Broken Windows» (підрозділ 5.2. дисертації) в українському правовому полі, зокрема в рамках Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», варто звернути увагу на певні аспекти, що потребують критичного осмислення та подальшого наукового дослідження. Перш за все, слід зазначити,

що хоча модель «Broken Windows» передбачає активне втручання у дрібні правопорушення та ознаки соціального безладу, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» у своїй поточній редакції орієнтований переважно на протидію тяжким та особливо тяжким злочинам. Це створює певну правову колізію, оскільки активне застосування оперативно-розшукових заходів до дрібних правопорушень може виходити за межі повноважень, визначених законом та є не виправданим з точки зору ефективності. Таким чином, виникає необхідність у ретельному аналізі та, можливо, перегляді законодавчої бази для забезпечення правової легітимності застосування принципів моделі «Broken Windows» в українському контексті, зберігаючи при цьому баланс між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав і свобод громадян.

Дискусійні питання не зменшують наукову цінність, практичне значення докторської дисертації Федчака І.А. і не мають впливу на загальну високу оцінку дисертації.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Федчака Ігоря Андрійовича на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем самостійно, що містить нові науково обґрунтовані результати, які полягають в розробці теорії та практики застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності. Дисертація оформлена згідно чинних вимог. Надані у відгуку дискусійні питання та зауваження не мають впливу на загальну позитивну оцінку дисертації. Таким чином, вищевикладене свідчить, що дисертаційна робота Федчака Ігоря Андрійовича на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» за актуальністю, змістом, обсягом досліджень, науковою новизною та практичною значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р., а її автор – Федчак Ігор Андрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Опонент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувача кафедри кримінального права
та кримінально-правових дисциплін
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

[Handwritten signature of Ivan Titko]

Іван ТІТКО

Підпис	<i>Тітко І.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>[Signature]</i>
	<i>25 жовтня 2021 р.</i>